

# AFEKTIVNI PROFIL, ASPIRACIJE I ZADOVOLJSTVO NASTAVOM ENGLESKOGA JEZIKA KOD HRVATSKIH UČENIKA

Jelena Mihaljević Djigunović

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

**Sažetak** – Autorica se u radu bavi individualnim razlikama učenika engleskoga kao stranoga jezika, i to na razini afektivnih učeničkih karakteristika. U uvodnome dijelu kontekstualizira afektivne aspekte učenja stranoga jezika izdvajajući one koji su relevantni za ovaj rad i referirajući na relevantna istraživanja u ovoj domeni istraživanja usvajanja drugoga jezika i glotodidaktike. U središnjem dijelu rada opisuje istraživanje provedeno na prigodnome uzorku osnovnoškolske i srednjoškolske populacije hrvatskih učenika engleskoga kao stranoga jezika. Rezultate ispitivanja njihova afektivnog profila, aspiracija i zadovoljstva nastavom razmatra u interakciji s nekoliko drugih važnih varijabli poput učenja engleskoga jezika izvan škole, spola, veličine mjesta u kojem se polazi škola, upotrebu interneta i dr. Zaključuje da su dobiveni rezultati vrijedni ne samo na teorijskoj razini nego imaju i bitne praktične implikacije, posebno za obrazovanje nastavnika stranih jezika.

**Ključne riječi:** afektivni faktori, afektivni profil, aspiracije, motivacija, stavovi

Istraživanja u području usvajanja drugoga jezika i području glotodidaktike upozorila su na važnu ulogu afektivnih karakteristika učenika. Afektivni se faktori najčešće suprotstavljaju kognitivnim faktorima, a obje vrste faktora u novije se vrijeme istražuju u sklopu posebnog istraživačkog potpodručja poznatoga pod nazivom *individualne razlike*. Te dvije skupine faktora imaju utjecaj na proces učenja putem interakcije s kontekstom u kojem se jezik uči. Istraživanja afektivnih aspekata učenja jezika potaknuta su vjerovanjem da kognitivni faktori nisu jedini koji utječu na proces učenja. Stern (1983) smatra da možemo ustvrditi kako afektivni faktori, u najmanju ruku, procesu učenja pridonose jednako, a često i više, kao i kognitivni. Schumann (1976) čak tvrdi da bez afektivnih faktora kognitivni uopće ne bi mogli djelovati jer su oni zapravo pokretači kognitivnih faktora.

Uvidom u literaturu može se uočiti da su, usprkos velikom broju dosad provedenih istraživanja u afektivnoj domeni učenja, neki aspekti ostali potpuno zanemareni.

U nas se u posljednje vrijeme dosta pozornosti pridaje učeničkim pogledima na učenje i nastavu. Vjerojatno je jedan od razloga i svijest, s jedne strane, o važnosti učeničkih stavova a, s druge, o tome kako zapravo malo znamo o prirodi tih stavova, o razlikama u pogledima kod različitih specifičnih skupina učenika ili, pak, o tome kako učenički pogledi na učenje utječu na odabir strategija učenja. Iskustvo nam, također, pokazuje da učenik pri učenju ima teškoća kada nastavne aktivnosti, kojima je izložen na nastavi, nisu u skladu s njegovim pogledima na učenje i nastavu ili s njegovim očekivanjima. Taj "sudar interesa" može rezultirati snižavanjem motivacije za učenje (Mihaljević, 1991; Mihaljević Djigunović, 1998).

Horwitz (1987) tvrdi da učenički pogledi na nastavu mogu snažno utjecati na krajnji uspjeh u učenju, čak i onda kada se ne uočava otvoreno učeničko nezadovoljstvo na samoj nastavi.

Dok Lambert i Gardner (1972) stavove prema izvornim govornicima drugog<sup>1</sup> jezika smatraju glavnom komponentom motivacije za učenje tog jezika, neki autori (npr. Dörnyei, 2005) drže da ti stavovi nemaju bitnog utjecaja na motivaciju za učenje stranog jezika. Kod učenika stranog jezika važniju ulogu imaju stavovi povezani s obrazovnom i osobnom razinom procesa učenja.

U psihologiji se motivacija često povezuje s nivoom aspiracije. Nivo aspiracije definira se kao standard koji čovjek sam sebi postavlja u nekoj aktivnosti usmjerenoj cilju. Općenito se smatra da prethodni uspjeh u nekoj aktivnosti podiže nivo aspiracije, dok je prethodni neuspjeh snizuje. Nivo aspiracije pod utjecajem je i mnogih drugih faktora, kao što su težina i priroda zadatka, vrijednost koja se pridaje zadatku, očekivanja uspjeha i neuspjeha na zadatku itd. Rezultati koji će se postići u nekoj aktivnosti ovise i o tome kakve rezultate drugi (npr. nastavnici) očekuju da će određena osoba postići.

Važnu komponentu motivacije za učenje predstavlja i učenikova procjena vrijednosti zadatka i vjerojatnosti uspjeha. Još se u starijim istraživanjima (npr. Atkinson, 1957) ispitala potreba za postignućem kao rezultatom dviju tendencija: motivacije usmjerene k uspjehu i motivacije usmjerene k izbjegavanju neuspjeha. Na temelju rezultata istraživanja u tom području može se zaključiti da će, na primjer, učenici kod kojih dominira težnja za uspjehom, postizati velike uspjehe u homogenim grupama, a u programiranoj nastavi skinerijskog tipa ne će nalaziti dovoljno izazova.

---

<sup>1</sup> Pod drugim se jezikom smatra jezik koji u određenom kontekstu predstavlja i službeni jezik zemlje; strani jezik je nematerinski jezik učenika koji nema status službenoga jezika nego se najčešće uči u školi kao školski predmet.

## Cilj

U ovom istraživanju željeli smo ispitati ulogu individualnih razlika među hrvatskim učenicima engleskoga jezika u afektivnim karakteristikama. Pritom smo kao relevantne afektivne karakteristike odabrali sljedeće: stavovi prema engleskom jeziku, stavovi prema učenju i poučavanju engleskog jezika, motivacija za učenje, strah od jezika, pojam o sebi kao učeniku engleskog jezika i aspiracije. Zanimala nas je povezanost afektivnih karakteristika ispitanika i njihove komunikacijske kompetencije u engleskome jeziku te prediktivna moć afektivnih aspekata za uspjeh u učenju engleskoga jezika.

## Uzorak

Ukupan uzorak bilo je 2137 ispitanika<sup>2</sup>, a sastojao se od dvaju poduzoraka. Poduzorak osnovnoškolaca uključio je 1481 učenika osmih razreda, a poduzorak srednjoškolaca 656 učenika završnoga razreda srednje škole. U pojedinim analizama broj uključenih odgovora mijenja se jer neki ispitanici nisu ispunili sve dijelove upitnika.

## Instrument i postupak

Za mjerenje afektivnih karakteristika ispitanika upotrijebljen je upitnik koji se sastojao iz triju dijelova. Prvi je dio („afektivni profil“) sadržavao 13 tvrdnji. One su se odnosile na stavove prema engleskome jeziku, učenju i nastavi engleskoga, prema sebi kao učeniku engleskoga, na motivaciju za učenje te na strah od jezika. Uz svaku se tvrdnju nalazila Likertova ljestvica slaganja od pet stupnjeva (1=neistinito, uopće nije tako; 5=istinito, uvijek je tako). Drugi je dio („aspiracije“) sadržavao tri pitanja kojima se od ispitanika tražilo da procijeni vjerojatnost svoga uspjeha na imaginarnome testu engleskoga jezika te stupanj vlastitog i roditeljskog zadovoljstva takvim rezultatom. Treći dio (‘zadovoljstvo nastavom’) sastojao se od dvaju otvorenih pitanja o tome što se ispitaniku najviše sviđa, a što mu se najviše ne sviđa u nastavi engleskoga jezika.

Upitnik je bio na hrvatskome jeziku, a ispitanici su ga popunjavali tijekom redovite nastave engleskoga jezika.

## Rezultati i diskusija

### AFEKTIVNI PROFIL

Pouzdanost á ovog dijela upitnika iznosila je .834 za osnovnoškolski uzorak i .787 za srednjoškolski.

Deskriptivna statistika za opći afektivni profil ispitanika prikazana je u tablici 1.

---

<sup>2</sup> Detaljnije o uzorku vidi u prilogu J. Mihaljević Djigunović i V. Bagarić u ovome broju časopisa.

Tablica 1: Afektivni profil ispitanika

	Valid N	M	SD	Minimum	Maximum
Osnovna škola	1316	48,59	9,19	17	65
Srednja škola	531	49,51	7,59	24	65

Srednje vrijednosti, prikazane u tablici 1, pokazuju relativno visok pozitivni afektivni profil naših ispitanika. Usporedba rezultata za poduzorke pokazuje pozitivniji profil kod srednjoškolaca, kod kojih je i raspršenje rezultata manje nego u osnovnoškolaca. Pretpostavljamo da važnu ulogu u afektivnome profilu osnovnoškolaca imaju emocionalne i biološke promjene kroz koje učenici prolaze u doba puberteta.

Kako su nas zanimala razlike u afektivnom profilu s obzirom na spol, pomoću t-testa ispitali smo značajnost razlika u oba poduzorka (tablica 2).

Tablica 2: Razlike u rezultatima za afektivni profil prema spolu

	spol	N	M	SD	t	p
Osnovna škola	muško	600	47,34	9,08	-4,56	<.05
	žensko	713	49,64	9,15		
Srednja škola	muško	220	48,63	7,37	-2,28	<.05
	žensko	308	50,14	7,72		

T-test je pokazao da i kod osnovnoškolaca i kod srednjoškolaca postoji značajna razlika u afektivnom profilu između učenica i učenika. U oba slučaja učenice imaju pozitivniji profil. T-vrijednosti upozoravaju da je razlika veća u osnovnoškolskome poduzorku.

Ispitali smo i značajnost razlika u afektivnome profilu učenika s obzirom na to je li riječ o gradskoj ili seoskoj osnovnoj školi, odnosno s obzirom na to kakav tip srednje škole učenici polaze. U ovom drugom slučaju škole smo grupirali na sljedeći način: u prvoj su kategoriji bili učenici ugostiteljskih, ekonomskih i medicinskih srednjih škola, u drugoj polaznici elektrotehničkih, graditeljskih, strojarско-tehničkih, strukovnih i strukovno-umjetničkih škola, a u trećoj gimnazijalci. Rezultati se mogu vidjeti u tablicama 3 i 4.

Tablica 3: Razlike u afektivnome profilu osnovnoškolaca s obzirom na veličinu mjesta u kojemu je osnovna škola (selo/grad)

grad-selo	N	M	SD	t	p
grad	729	49,14	8,88	2,44	<.05
selo	587	47,90	9,51		

Utvrđena je statistički značajna razlika: polaznici gradskih škola imaju značajno pozitivniji afektivni profil od učenika seoskih škola.

Tablica 4: Razlike u afektivnome profilu srednjoškolaca s obzirom na tip srednje škole

vrsta škole	N	Prikaz ar. sredina preko homogenih substova - Scheffe (Alpha =,05)	F	p
ugo/eko/med	173	48,44	4,11	<,05
el/struk/gradit	74	48,93		
gimnazija	270	50,47		

Utvrđena je statistički značajna razlika. Iako rezultati nisu svrstani u tri grupe, može se vidjeti da su u pozitivnim afektivnim karakteristikama prednjačili gimnazijalci, a najmanje pozitivan profil pokazali su učenici ugostiteljskih, ekonomskih i medicinskih srednjih škola. Moguće je pretpostaviti da su gradski učenici u većoj mjeri izloženi engleskome jeziku u svakodnevnome životu pa su, stoga, i motiviraniji za učenje od seoskih učenika. Rezultate za srednjoškolce je teško objasniti i bilo bi zanimljivo u nekom budućem istraživanju detaljnije ispitati afektivni profil učenika različitih tipova srednjih škola.

Zanimljive smo rezultate dobili i ispitivanjem značajnosti razlika u afektivnome profilu s obzirom na to da li su ispitanici učili još neki strani jezik. Kod osnovnoškolaca golema većina učenika nije učila ni jedan drugi jezik osim engleskoga, dok su srednjoškolci koji su učili samo engleski bili u manjini (tablica 5).

Tablica 5: Razlike u afektivnom profilu s obzirom na učenje još nekog stranog jezika

	ucenje drugog stranog jezika	N	M	SD	t	p
Osnovna škola	ne	1033	47,80	9,30	-6,45	<,05
	da	283	51,45	8,15		
Srednja škola	ne	194	47,40	7,49	-4,47	<,05
	da	293	50,47	7,40		

U oba poduzorka utvrđene su statistički značajne razlike između učenika koji uče samo engleski i onih koji uz engleski uče još jedan ili više stranih jezika. Potonji imaju značajno pozitivniji afektivni profil. Možemo pretpostaviti da se učenjem više jezika povećava učenikova jezična svjesnost, razvijaju strategije učenja i smanjuje strah od jezika pa to pridonosi pozitivnijem stavu prema učenju engleskoga jezika i boljem pojmu o sebi kao učeniku stranoga jezika.

Ispitujući izloženost formalnom poučavanju engleskoga jezika i izvan škole (npr. na tečajevima ili privatnim satima) utvrdili smo da je učenje engles-

kog izvan škole statistički značajno povezano s pozitivnijim afektivnim profilom učenika u oba poduzorka (tablica 6). Vjerojatno je riječ o povećanom samopouzdanju učenika koji, učeći engleski i izvan škole, tako stječu više kompetenciju od svojih vršnjaka u razredu. Ovdje svakako treba imati na umu i ulogu ekonomskog i socijalnog statusa takvih učenika: njihovi roditelji očito imaju dovoljno ekonomskih sredstava za dodatno obrazovanje svoje djece i, također, smatraju da je vrlo važno steći dobro znanje engleskoga jezika. Naravno, moguće je ove rezultate interpretirati i na sasvim suprotan način: učenici koji engleski uče i izvan škole čine to upravo zato što su motivirani, pa je to učenje posljedica pozitivnoga afektivnog profila, a ne njegov uzrok. Tek bi eksperimentalno istraživanje moglo pouzdano reći koja je interpretacija točna.

Tablica 6: Test značajnosti razlika u afektivnom profilu s obzirom na učenje engleskog jezika izvan škole

	učenje eng. izvan škole	N	M	SD	t	p
Osnovna škola	ne	1196	48,19	9,16	-5,10	<,05
	da	109	52,84	8,68		
Srednja škola	ne	493	49,27	7,55	-2,89	<,05
	da	24	53,83	7,25		

Uporaba interneta također je povezana s pozitivnim afektivnim profilom učenika. Dok je na razini osnovne škole utvrđena značajna razlika između svih triju kategorija učestalosti uporabe (*ne koristim*, *rijetko koristim* i *često koristim*), srednjoškolci su se grupirali u dvije grupe pa oni koji se internetom koriste često imaju značajno pozitivniji profil od svih ostalih. Ovi su rezultati prikazani u tablici 7.

Tablica 7: Razlike u afektivnome profilu s obzirom na uporabu interneta

	Korištenje Interneta	N	Prikaz ar. sredina preko homogenih substova - Scheffe (Alpha =,05)	F	p
Osnovna škola	ne	428	45,17	72,39	<,05
	rijetko	390	48,20		
	često	477	52,12		
Srednja škola	ne	75	46,77	13,73	<,05
	rijetko	180	48,39		
	često	263	51,14		

Pretpostavljamo da je interes za uporabu interneta veći kod srednjoškolaca te da upravo taj interes motivira učenika i za učenje engleskog jezika, smanjuje strah od jezika i podiže učenikovo samopouzdanje.

Jedno od središnjih pitanja u ovome dijelu istraživanja odnosilo se na povezanost afektivnog profila učenika s uspjehom na komunikacijskim testovima. Izračunali smo korelacije s ukupnim rezultatom na svim testovima<sup>3</sup> i odvojeno na testovima pojedinih jezičnih djelatnosti (tablica 8).

Tablica 8: korelacija afektivnog profila s uspjehom na testovima

		pisanje	govorenje	čitanje	slušanje	Ukupni rezultat (bez govorenja)
Osnovna škola	Pearson r	,58*	,57*	,46*	,34*	,57*
	N	1188	175	1130	1274	1019
Srednja škola	Pearson r	,39*	,50*	,28*	,25*	,38*
	N	365	71	531	531	365

Iako su u oba poduzorka svi koeficijenti statistički značajni, zanimljivo je da se razlikuju u visini za pojedine jezične djelatnosti, kao i po tome kod kojih je vještina povezanost veća unutar poduzorka. Kao što se može vidjeti iz tablice, povezanost svih rezultata s afektivnim profilom učenika dosljedno je veća kod osnovnoškolaca. Visoka povezanost kod srednjoškolaca postoji tek s rezultatima na govornome testu. U oba poduzorka povezanost rezultata na receptivnoj razini (slušanje, čitanje) manja je od onih na testovima produktivnih vještina (govorenje, pisanje). Kako objasniti ovaj fenomen? Jedno od mogućih objašnjenja bilo bi sljedeće. Na nižem stupnju učenja i u ranijoj dobi učenici još ne percipiraju svoju kompetenciju diferencirano po jezičnim vještinama i, ako su motivirani, motivirani su za učenje engleskoga globalno. Na višoj razini učenja, u kasnijoj dobi, tj. na kraju srednjoškolskoga obrazovanja, čini se da im je cilj da mogu tim jezikom govoriti, a pri tome još uvijek osjećaju određene teškoće i nesigurnost. Tu teže za postizanjem uspjeha koji se ogleda u mogućnosti konkretne usmene upotrebe engleskoga u životu. Kod preostale tri vještine vjerojatno se služe strategijama izbjegavanja neuspjeha, a u konkretnim situacijama jezične upotrebe mogu se snaći na različite načine (npr., pri čitanju se mogu koristiti rječnikom, pri pisanju elektroničkih poruka može se koristiti simplificirani jezik i sl.).

Kako se na temelju korelacija ne može zaključivati o uzročno-posljedičnoj povezanosti između ispitivanih varijabli, možemo ponuditi tek pretpostavke o mogućim objašnjenjima dobivenih nalaza.

Naša se posljednja analiza rezultata odnosi na ulogu afektivnoga profila u uspješnosti predviđanja ukupnog uspjeha u učenju engleskoga jezika mjerena

<sup>3</sup> Detaljnije o upotrijebljenim testovima vidi u ostalim prilogima u ovome broju časopisa.

školskom ocjenom iz engleskoga jezika. Pritom smo, zbog mnogo manjeg broja ispitanika koji su usmeno testirani, kao prediktore uz afektivni profil ispitanika uključili samo rezultate testova slušanja, čitanja i pisanja. Rezultati dviju provedenih regresijskih analiza, jedne za osnovnoškolski poduzorak a druge za srednjoškolce, prikazani su u tablicama 9a i 9b.

*Tablica 9a: Uspješnost predviđanja ocjene iz engleskog jezika na temelju rezultata na testovima slušanja, čitanja i pisanja i afektivnoga profila (osnovnoškolci)*

N=1015				Korelacije ocjene i testova	Standard. regresijski koeficijenti
	R	R2	F	r	Beta
	,76	,57	334,54*		
Test pisanja				,68*	,36*
Test čitanja				,57*	,17*
Test slušanja				,36*	,00*
Afektivni profil				,64*	,35*

Kao što je vidljivo iz gornje tablice, rezultati triju testova i afektivni profil mogu zajedno objasniti 57 % varijance u ocjeni iz engleskoga jezika kod osnovnoškolskog poduzorka. Najbolji je prediktor test pisanja, a odmah potom slijedi afektivni profil. Mnogo je slabiji prediktor uspjeh na testu čitanja, dok se na temelju testa slušanja uopće ne može predvidjeti ocjena iz engleskog jezika.

*Tablica 9b: Uspješnost predviđanja ocjene iz engleskog jezika na temelju rezultata na testovima slušanja, čitanja i pisanja i afektivnoga profila (srednjoškolci)*

N=379				Korelacije ocjene i testova	Standard. regresijski koeficijenti
	R	R2	F	r	Beta
	,64	,41	59,52*		
Test pisanja				,48*	,28*
Test čitanja				,29*	,06*
Test slušanja				,38*	,16*
Afektivni profil				,54*	,39*

Uključene četiri varijable mogu zajedno objasniti 41 % varijance u ocjeni iz engleskog jezika. Kod srednjoškolaca se afektivni profil pokazao kao najbolji prediktor ocjene.

Na temelju dobivenih rezultata možemo zaključiti da je afektivni profil učenika vrlo važan prediktor uspjeha u učenju engleskog jezika kod hrvatskih



učenika. Ovo je, svakako, vrijedan podatak i za nastavnike praktičare i za teoretičare nastave.

## ASPIRACIJE

U drugome dijelu upitnika ispitanici su procjenjivali vjerojatnost svoga uspjeha na imaginarnome testu iz engleskog jezika, zadovoljstvo takvim rezultatom te zadovoljstvo svojih roditelja takvim rezultatom. Ispitali smo povezanost rezultata u ovim varijablama s rezultatima na primijenjenim komunikacijskim testovima. Koeficijenti su prikazani u tablici 10a i 10b.

*Tablica 10a: Povezanost procjene uspjeha te vlastitoga i roditeljskoga zadovoljstva uspjehom s rezultatima na komunikacijskim testovima (osnovnoškolci)*

		pisanje	govorenje	čitanje	slušanje
procjena uspjeha na testu	Pearson r	,55*	,50*	,45*	,35*
	N	1194	178	1139	1282
procjena broja bodova u testu s kojim bi učenik bio zadovoljan	Pearson r	,44*	,38*	,35*	,24*
	N	1215	179	1155	1304
procjena broja bodova u testu s kojim bi roditelji bili zadovoljni	Pearson r	,20*	,23*	,19*	,14*
	N	1140	166	1083	1228

Učeničke samoprocjene rezultata na imaginarnome testu značajno koreliraju s rezultatima svih testova, a te su korelacije veće s testovima produktivnih vještina nego receptivnih. Najveća je korelacija utvrđena s rezultatima testa pisanja. Vrlo sličan nalaz, ali uz niže vrijednosti koeficijenata, dobiven je i kad je riječ o vlastitom i roditeljskom zadovoljstvu bodovima postignutim na imaginarnome testu. Korelacije koje se odnose na roditeljsko zadovoljstvo značajne su, ali vrlo niske.

*Tablica 10b: Povezanost procjene uspjeha, svoga i roditeljskog zadovoljstva uspjehom i rezultata na komunikacijskim testovima (srednjoškolci)*

		pisanje	govorenje	čitanje	slušanje
procjena uspjeha na testu	Pearson r	,29*	,53*	,28*	,27*
	N	360	70	527	527
procjena broja bodova u testu s kojim bi učenik bio zadovoljan	Pearson r	,28*	,39*	,28*	,19*
	N	367	71	537	537
procjena broja bodova u testu s kojim bi roditelji bili zadovoljni	Pearson r	,01*	,10*	,03*	,05*
	N	340	65	491	491

Za srednjoškolski uzorak utvrdili smo, općenito, niže vrijednosti koeficijenta, a najveća je povezanost utvrđena s testom govorenja. Pritom su koeficijenti četiriju testova s procjenom broja bodova na imaginarnome testu, kao i kod osnovnoškolaca, viši od onih s kojima bi učenik bio zadovoljan. Ni jedan koeficijent s procjenom roditeljskoga zadovoljstva nije statistički značajan.

## ZADOVOLJSTVO NASTAVOM

U ovom dijelu upitnika ispitanici su zamoljeni da opišu što smatraju dobrim na nastavi engleskog jezika, tj. što im se najviše sviđa te što smatraju lošim, tj. što im se ne sviđa. Kako su postavljena pitanja bila otvorenoga tipa, u obradi ovoga dijela upitnika primijenili smo kvalitativni pristup analizi prikupljenih podataka.

Zanimljiv opći zaključak koji se nametnuo jest da se u odgovorima na oba pitanja provlače vrlo slični aspekti nastave.

Ovisno o percepciji nastave kojoj su izloženi, naši su ispitanici kao pozitivne aspekte nastave engleskoga jezika istaknuli komunikacijski pristup poučavanju, mogućnost da izražavaju vlastite stavove i mišljenja, priliku da budu izloženi autentičnim jezičnim situacijama (npr. gledanje filmova na engleskome bez prijevoda) u razredu te organizacijske oblike koji zahtijevaju aktivni angažman (npr. grupni rad, rad na projektima). Kao negativno u izvođenju nastave ocjenjuju suviše tradicionalni pristup poučavanju, premalo komunikacijskih aktivnosti te previše provjera znanja, posebno testova znanja gramatike. Zanimljivo je da učenici elektrotehničkih, graditeljskih, strojarsko-tehničkih, strukovnih i strukovno-umjetničkih škola posebno kritiziraju nastavne postupke koji bi se mogli okarakterizirati kao dio gramatičko-prijevodnoga pristupa: čitanje dugih stručnih tekstova i prevođenje.

Kad je riječ o nastavnim sadržajima, ispitanici posebno ističu zanimljivost kulturalnih sadržaja te, u negativnome smislu, nezanimljive tekstove prepune 'nepotrebnih' detalja i dosadne gramatičke sekvence.

Zanimljivo je da ispitanici imaju malo primjedbi na nastavne materijale. Osnovnoškolci praktički spominju udžbenike samo u pozitivnome tonu, a kod srednjoškolaca se primjedbe uglavnom odnose za stupanj zanimljivosti tekstova. I jedni i drugi posebno pohvalno ističu upotrebu dodatnih nastavnih materijala.

Nastavnik engleskog jezika često se navodi kao uzrok zadovoljstva i nezadovoljstva nastavom. Dok su kod mlađih ispitanika izvor zadovoljstva nastavnikove ljudske osobine i metodička stručnost, kod srednjoškolaca je više izražena važnost jezične i metodičke kompetencije.

Ovi nalazi imaju i veliku praktičnu vrijednost. Oni upozoravaju da je ono na čemu se insistira u teorijskoj izobrazbi budućih nastavnika engleskoga jezika doista bitno. Tamo gdje se takve ideje i pristupi primjenjuju, učenici su zadovoljni nastavom; tamo gdje nastavnici poučavaju na isti način kao što su i sami bili poučavani, njihov pristup nastavi postaje kontraproduktivan. Sve ovo govori u

prilog potrebe za cjeloživotnim obrazovanjem koje bi omogućilo i osiguralo kontinuirano upoznavanje sa suvremenim spoznajama do kojih se dolazi sustavnim istraživanjima na različitim učeničkim populacijama.

### **Zaključak**

Na temelju provedenoga istraživanja i iznijetih rezultata došli smo do sljedećih spoznaja o afektivnim karakteristikama hrvatskih učenika engleskoga kao stranoga jezika i njihovoj interakciji s uspjehom u učenju.

Srednjoškolci imaju povoljniji opći afektivni profil od osnovnoškolaca, a isto se odnosi i na učenice u odnosu na učenike. Razlike u korist učenica veće su, međutim, kod osnovnoškolaca. Značajno pozitivniji afektivni profil karakterizira i gradske osnovnoškolce u odnosu na seoske, kao i gimnazijalce u odnosu na učenike drugih srednjih škola. Učenje drugih stranih jezika, uz engleski, čini se da ima blagotvoran efekt na opći afektivni profil učenika, a isto se odnosi i na učenje engleskoga jezika i izvan škole. Važnost izloženosti engleskome i u neformalnim uvjetima pokazala se također značajnom jer je, na primjer, upotreba interneta također povezana s pozitivnim afektivnim profilom: u osnovnoškolaca čak je i rijetka upotreba interneta povezana s pozitivnijim profilom.

Kad je riječ o povezanosti afektivnih aspekata učenika i njihova uspjeha u učenju, naše je istraživanje pokazalo da su oni vrlo važni. Općenito, utvrđena je značajnija povezanost s uspjehom u produktivnim nego receptivnim vještinama, posebno kod osnovnoškolaca. Kod srednjoškolaca je afektivni profil ujedno i najbolji prediktor općeg uspjeha u engleskome jeziku, a kod osnovnoškolaca je drugi najbolji prediktor, iza rezultata pisanja. Rezultati samoprocjene potencijalnoga uspjeha na imaginarnome testu pokazuju kako hrvatski učenici uglavnom realno procjenjuju svoje mogućnosti, posebno na razini produktivnih vještina: u osnovnoj se školi to posebno vidi kod percepcije uspjeha u pisanju, a kod srednjoškolaca kod vještine govorenja. Zanimljivo je da se, općenito, i zadovoljstvo potencijalnim uspjehom poklapa s uspjehom na primijenjenim testovima komunikacijske kompetencije, i to na isti način kao i u slučaju samoprocjene: najveća povezanost zadovoljstva kod osnovnoškolaca postoji upravo s vještinom pisanja, a kod srednjoškolaca s vještinom govorenja. Procjene zadovoljstva roditelja potencijalnim uspjehom pokazuju vrlo malu (osnovnoškolci) ili sasvim neznačajnu (srednjoškolci) povezanost s uspjehom na stvarnim testovima.

LITERATURA: vidi popis literature u inačici članka na engleskom jeziku.